

Seat No. : _____

NI-158

November-2025

M.A., Sem.-III

504 : Sanskrit

[EA : मत्स्यपुराणम् (नियतांश)]

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. कोर्धपणु थार श्लोकोनो आवश्यक नोध साथे अनुवाद करो. 14
Translate any **four** verses with the necessary notes.
(1) कथं ससर्ज भगवान् लोकनाथश्चराचरम् ।
कस्माच्च भगवान् विष्णुर्मत्स्यरूपत्वमाश्रितः ॥
(2) अद्य प्रभृत्यनावृष्टिर्भविष्यति महीतले ।
यावद्वर्षशतं साग्रं दुर्भिक्षमशुभावहम् ॥
(3) ऊचु र्वसिष्ठप्रमुखा मदनद्वादशीव्रतम् ।
यस्याः प्रभावादभवत् सुतशोक विवर्जिताः ॥
(4) एते युगसहस्रान्ते विनश्यन्ति पुनः पुनः ।
ब्रह्माद्या विष्णुसायुज्यं याता यास्यन्ति वै द्विजाः ॥
(5) नित्यनैमित्तिकं काम्यं त्रिविधं श्राद्धमुच्यते ।
नित्यं तावत्प्रवक्ष्यामि अर्घ्यावाहनवर्जितम् ॥
(6) ननर्त्त सलयं तत्र लक्ष्मीरूपेण चोर्वशी ।
सा पुरुरवसं द्रष्ट्वा नृत्यन्ती कामपीडिता ॥
(7) पुराणं सर्वशास्त्राणां प्रथमं ब्रह्मणा स्मृतम् ।
अनन्तरं च वक्त्रेभ्यो वेदास्तस्य विनिर्गताः ॥
2. मत्स्यपुराण-ग्रंथनो विस्तृत परियथ आपी, तेनुं वैशिष्ट्य प्रतिपादित करो. 14
Introduce the Matsya Purana and highlight its features in detail.
अथवा/OR
2. मत्स्यपुराण अनुसार ४७-प्रलय तथा मत्स्यावतारनी कथा सविस्तार थर्यो. 14
Discuss in detail the story of Matsyavataar according to Matsya Purana.

3. કોઈપણ બે ટૂંકનોંધ લખો : 14
Write any **two** short notes :
(1) દેવાસુર સંગ્રામ
(2) શ્રાદ્ધ માહાત્મ્ય
(3) બુધ ઉત્પત્તિ કથા
(4) નર્મદા માહાત્મ્ય
4. મત્સ્યપુરાણના આધારે પુરાણસાહિત્યના સાંસ્કૃતિક યોગદાનનું મૂલ્યાંકન કરો. 14
Evaluate the cultural contribution of Puranic literature based on Matsya Purana.
અથવા/OR
4. મત્સ્યપુરાણના પ્રધાન વિષયોનું વિવેચન કરો. 14
Discuss the main themes of the Matsya Purana.
5. કોઈપણ સાત પ્રશ્નોના એક કે બે વાક્યોમાં જવાબ આપો : 14
Answer in one or two sentences for any **seven** questions :
(1) મત્સ્યપુરાણના આરંભે કોની સ્તુતિ કરવામાં આવી છે ?
Who is praised at the beginning of the Matsya Purana ?
(2) મત્સ્યપુરાણના કથયિતા તથા શ્રોતા કોણ છે ?
Who are the narrators and listeners of Matsya Purana ?
(3) 'સર્ગ' તથા 'પ્રતિસર્ગ' શબ્દોના અર્થ લખો.
Write the meanings of the words 'Sarga' and 'Pratisarag'.
(4) કોની 12 પુત્રીઓને કશ્યપ ઋષિએ પત્નીરૂપે ગ્રહણ કરી હતી ?
Whose 12 daughters did sage Kashyap take as his wives ?
(5) રાજા પુરુરવાની પત્નીનું નામ શું હતું ?
What was the name of King Pururava's wife ?
(6) રાજા પૃથુની ઉત્પત્તિ કઈ રીતે થઈ હતી ? તેના અધર્મી પિતાનું નામ શું હતું ?
How was King Prithu born ? What was the name of his ungodly father ?
(7) વૃદ્ધ યયાતિએ કોની યુવાની પ્રાપ્ત કરી ?
Whose youth did the old Yayati attain ?
(8) પોતાના તપથી પ્રસન્ન થયેલા બ્રહ્માજી પાસે રાજા મનુ શું વરદાન માંગે છે ?
What boon does King Manu seek from Brahma who is pleased with his penance ?
(9) શ્રાદ્ધના કેટલાં પ્રકારો છે ? કયા-કયા ?
How many types of Shraddha are there, which ones ?
(10) મરુદ્ગણોના માતા-પિતા કોણ હતાં ?
Who were the parents of Marudgana ?

Seat No. : _____

NI-158

November-2025

M.A., Sem.-III

504 : Sanskrit

[EB : व्याकरणशास्त्र (राम-हरि भानु)]

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

सूचनाओ : (1) બધા પ્રશ્નના ગુણ સમાન છે.

Instructions : All question carry equal marks.

(2) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.

All question are compulsory.

1. નીચેના સૂત્રોને ઉદાહરણ સહિત સમજાવો : (ગમે તે બે) 14
  - (1) અર્થવદઘાતુરપ્રત્યયઃ પ્રાતિદિકમ્ ।
  - (2) પ્રથમયોઃ પૂર્વસવર્ણઃ ।
  - (3) અતો ખિસ એસ્
  - (4) ટાડસિડસામિનાત્સ્યાઃ
2. નીચેના પ્રયોગમાંથી રૂપસિદ્ધપ્રક્રિયા સમજાવો : (ગમે તે બે) 14
  - (1) રામાઃ
  - (2) હરેઃ
  - (3) ભાનવે
  - (4) રામેણ
3. સુબન્ત પ્રક્રિયાને ટૂંકમાં સમજાવો. 14

અથવા
3. અકારાન્તપુલિંગ શબ્દની રૂપસિદ્ધિપ્રક્રિયાના દરમ્યાન સુપપ્રક્રિયાના સ્થાનમાં થનારા પ્રત્યાદેશને સોદાહરણ સમજાવો. 14

4. ધ્વનિ અને સ્ફોટનું સ્વરૂપ સમજાવી, તેમનો પારસ્પરિક ભેદ આલોખો. 14
અથવા
4. શબ્દ બ્રહ્મનું સ્વરૂપ સમજાવો. 14
5. નીચેનાં પ્રશ્નોનાં ઉત્તર આપો : (ગમે તે સાત) 14
- (1) સ્ફોટાયન કોને કહે છે ?
  - (2) અર્થવાન શબ્દની કઈ સંજ્ઞા થાય છે ?
  - (3) એકવચનનો પ્રત્યય ક્યારે થાય છે ?
  - (4) પ્રાતિપદિક સંજ્ઞાનુ કોઈ એક ફળ જણાવો.
  - (5) મહાભાષ્ય ઉપરની કોઈ એક ટીકાનું નામ જણાવો.
  - (6) નાદ કોને કહે છે ?
  - (7) અમ્ પ્રત્યયમાથી મ્ ની ઈત્ સંજ્ઞા કેમ થતી નથી.
  - (8) સપ્તમી વિભક્તિના ત્રણેય વચનના મૂળ સુપ પ્રત્યયો લખો.
-

Seat No. : _____

NI-158

November-2025

M.A., Sem.-III

504 : Sanskrit

(EC : Darshanshastra – Vedantsar)

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

1. नीचेनामांथी डोईपाणु डे गद्यने सानुवाह सभज्ञवो : 14

- (1) अधिकारी तु विधिवदधीतवेदेवेदाङ्गत्वेनापाततोऽधिगताखिलवेदा-र्थोऽस्मिन् जन्मनि जन्मान्तरे वा काम्यनिषिद्धवर्जनपुरःसरं नित्यनैमित्तिक-प्रायश्चित्तोपासनानुष्ठानेन निर्गतनिखिलकल्मषतया नितान्तनिर्मलस्वान्तः साधनचतुष्टय संपन्नः प्रमाता ।
- (2) अस्याज्ञानस्यावरणविक्षेपनामकमस्ति शक्तिद्वयम् । आवरणशक्ति-स्तावदल्पोऽपि मेघोऽनेक योजनायतमादित्यमण्डलमवलोकयितृ- नयनपथपिधायकया यथाच्छादयतीव तथाज्ञानं परिच्छिन्नमप्यात्मान- मपरिच्छिन्नम संसारिणमवलोकयितृबुद्धिपिधायकतयाच्छादयतीव तादृश सामर्थ्यम् ।
- (3) अपवादो नाम रज्जुविवर्तस्य सर्पस्य रज्जुमात्रत्ववद्ववस्तुविवर्तस्या वस्तुनोऽज्ञानादेः प्रपञ्चस्य वस्तुमात्रत्वम् । तदुक्तम्-सतत्त्वतोऽन्यथाप्रथा विकारा इत्युदीरितः । अतत्त्वतोऽन्यथाप्रथा विवर्त इत्युदीरित ॥
- (4) स्थूलभूतानि तु पञ्चीकृतानि । पञ्चीकरणं त्वाकाशादिपञ्चस्वेकैकं द्विघा समं विभज्य तेषु दशषु भागेषु प्राथमिकान्पञ्चभागान्प्रत्येकं चतुर्धा समं विभज्य तेषां चतुर्णां भागानां स्वस्वद्वितीयार्धभागपरित्यागेन भागान्त रेषु संयोजनम् । तदुक्तम् ।

2. अनुबंधयतुष्टयने सविस्तार सभज्ञवो. 14

अथवा

2. नीचे आपे ल अन्ने टूंकनोंध लओ : 14

- (1) जगद्-विचार
- (2) शुवात्मानी अवस्थाओ

3. वेदान्त सारनुं तत्त्वथितन तमारा शब्दोभां आलेभो. 14
- अथवा**
3. नीये आपेल अन्ने तूंकनोंध लभो : 14
- (1) कर्मभीभांसा यर्यो.
- (2) अध्यास-विवर्त
4. वेदान्तसारना आधारे सविस्तार अज्ञान निरूपण करो. 14
- अथवा**
4. नीये आपेल अन्ने तूंकनोंध लभो : 14
- (1) मायावाद
- (2) वेदान्तसारनुं भंगलायरण
5. अेक-अे वाक्यभां उत्तर लभो : (गभे ते सात) 14
- (1) ओध्यओधक भाव अेटले शुं ?
- (2) ज्वनी उपाधि कर्ण छे ?
- (3) अ्रह्म भाटे तुरीय शब्द केभ प्रयोज्यो छे ?
- (4) सूक्ष्म शरीर अेटले छे ?
- (5) वेदान्तशास्त्रनो हेतु ?
- (6) सदानंदयोगीना गुरु कोण हता ?
- (7) प्रमाता कोने कहेवाय ?
- (8) कया कर्मने नित्य कर्म कहेवाय ?
- (9) अैहलौकिक भोग अेटले शुं ?
- (10) आवरण शक्ति कोने कहेवाय ?

Seat No. : _____

NI-158

November-2025

M.A., Sem.-III

504 : Sanskrit

[ED : Alankarshastra (साहित्यदर्पणः नियतांशः)]

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

सूचनाओं : (1) जमणी बाजुना अंक गुण दशवि छे.

Instructions : Figures to the right indicate full marks of questions.

(2) प्रश्नपत्रमां छपायेलो प्रश्नक्रमांक ज उत्तरवलीमां लभो.

Write the question number as printed in the question paper.

1. साहित्यशास्त्रनो परियय आपी तेना उद्देश्यो वर्णवो. 14

अथवा

1. साहित्यशास्त्रना विविध संप्रदायो विशे विस्तृत यर्था करो. 14

2. नीचेनी कारिका समझवो : (गमे ते भे) 14

(1) दूरानुवर्तिनी स्यात् तस्य प्रासङ्गिकोतिवृत्ते तु ।

किञ्चित्तद्गुणहीनः सहाय एवास्य पीठमर्दाख्यः ॥

(2) शृङ्गारेऽस्य सहाया विटचेटविदूषकाद्याः स्युः ।

भक्ता नर्मसु निपुणाः कुपितवधूमानञ्जनाः शुद्धाः ॥

(3) मितार्थभाषी कार्यस्य सिद्धिकारी मितार्थकः ।

यावद्भाषितसन्देशहारः सन्देहारकः ॥

अथवा

2. विश्वनाथे आपेदुं नायकनुं लक्षण लभी तेना प्रकारोनी यर्था करो. 14

3. નીચેની કારિકા સમજાવો : (ગમે તે બે) 14
- (1) વાગ્વેષયોર્મધુરતા તદ્વચ્છૃઙ્ગારચેષ્ટિતં લલિતમ્ ।
દાનં સપ્રયભાષણમૌદાર્યં શત્રુમિત્રયોઃ સમતા ॥
- (2) સ્મરાન્ધા ગાઢતારૂણ્યા સમસ્તરતકોવિદા ।
ભાવોન્નતા દરબ્રીડા પ્રગલ્ભાક્રાન્તનાયકા ॥
- (3) કુરુતે મણ્ડનં યસ્યાઃ સજ્જિતે વાસવેશ્મનિ ।
સા તુ વાસકસજ્જા સ્યાદ્ વિદિતપ્રિયસઙ્ગમા ॥

અથવા

3. સાહિત્યદર્પણના આધારે ધીરા નાયિકાનું લક્ષણ લખી તેના પ્રકારો સોદાહરણ વર્ણવો. 14
4. વિશ્વનાથના જીવન, સમય અને કવન વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો. 14

અથવા

4. વિશ્વનાથનું અલંકારશાસ્ત્રમાં પ્રદાન વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો. 14
5. નીચેના પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યમાં જવાબ લખો : (ગમે તે સાત) 14
- (1) સાહિત્યશાસ્ત્રનું લક્ષણ લખો.
- (2) વાક્યં રસાત્મકં કાવ્ય ... । આ કાવ્ય લક્ષણ કોનું છે ?
- (3) રીતિ સંપ્રદાયના પ્રણેતા કોણ છે ?
- (4) નાયિકાનું લક્ષણ લખો.
- (5) અભિજ્ઞાનશાકુન્તલમાં કેવા પ્રકારનો નાયક છે ?
- (6) વિશ્વનાથ નાયિકાના મુખ્ય અને ગૌણ મળી કુલ કેટલા પ્રકારો સ્વીકારે છે ?
- (7) વિશ્વનાથ સ્વકીયા નાયિકા કોને કહે છે ?
- (8) વિશ્વનાથનો જન્મ કયા કુળમાં થયો અને તેની કુળ ઉપાધિ શું હતી ?
- (9) વિશ્વનાથનો સમય લખો.
- (10) વિશ્વનાથની સાહિત્યશાસ્ત્રની કૃતિનું નામ લખો.